

WP2: Raziskovanje poti

*INCASA - VKLJUČUJOČI CAMINO DE
SANTIAGO: DOSTOPNA IZKUŠNJA ZA
VSE*

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the Instituto de la Juventud (INJUVE). Neither the European Union nor INJUVE can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

Project number 2023-2-ES02-KA220-YOU-000185306

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

To view a copy of this license visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/>

KAZALO

Povzetek	3
Predstavitev.....	4
Metodologija in profil udeležencev	6
Fokusne skupine.....	8
Rezultati fokusne skupine	10
Glavne ovire.....	10
Potrebe po nastavitvah	14
Koristi poti Camino.....	17
Dobre prakse in viri.....	19
Pričakovanja o Caminu	25
Odzivi	29
Anketa	33
Pregled po državah: Romunija	33
Pregled po državah: Slovenija	35
Pregled po državah: Poljska	36
Pregled po državah: Portugalska	37
Pregled po državah: Španija.....	39
Zaključek	40

Povzetek

Cilj predstavljene raziskave je bil razumeti specifične potrebe in ovire, povezane z dostopnostjo in udeležbo oseb z ovirami na romanju Camino de Santiago (v slovenščini: Pot Sv. Jakoba). Raziskava je bila izvedena v petih partnerskih državah – Španiji, na Portugalskem, Poljskem, v Romuniji in Sloveniji – v obdobju od maja do oktobra 2024.

Raziskava je potekala preko fokusnih skupin in anket, ki so vključevale različne deležnike, med njimi osebe z ovirami, njihove skrbnike, mladinske delavce ter predstavnike organizacij, ki sodelujejo z osebami z ovirami. Na podlagi zbranih podatkov so projektni partnerji v okviru projekta »InCasa: Vključujoči Camino de Santiago« oblikovali in analizirali niz priporočil.

Partnerske organizacije so s fokusnimi skupinami zajele 69 udeležencev, anketo pa je izpolnilo 179 posameznikov. Sodelujoči v raziskavi so razpravljali o glavnih ovirah pri potovanjih in aktivnostih na prostem, kot so dostop do informacij, pomanjkanje motivacije ter odsotnost podpore s strani družine. Izpostavljene so bile številne koristi Camina in načini, kako podpreti mlade z ovirami pred in med izkušnjo.

Ključne besede: mladi z ovirami, aktivnosti na prostem, Camino de Santiago, ovire, fokusna skupina, priporočila.

Predstavitev

Projekt »InCasa: Vključujoči Camino de Santiago« si prizadeva izboljšati dostopnost in udeležbo mladih oseb z ovirami. Cilj je ustvariti uporabniku prijazno in priročno spletno aplikacijo ter izobraževalno platformo za skrbnike in mladinske delavce. Projekt želi spodbuditi podobne pobude po vsej Evropi ter spodbuditi udeležbo v kulturnih in dejavnostih na prostem.

Glavni rezultati projekta »InCasa: Vključujoči Camino de Santiago« so celovito raziskovalno poročilo o ovirah in potrebah mladih oseb z ovirami pri aktivnostih na prostem; dostopna spletna aplikacija pri udeležbi na Camino de Santiago s koristnimi in ažurnimi informacijami o različnih ovirah; izobraževalna platforma z viri in tečaji za skrbnike, mladinske delavce in osebje; dve LTT aktivnosti: spletno usposabljanje za osebje, ki mu sledi tridnevna praktična ekskurzija na Caminu de Santiago ter dokumentarni film, ki prikazuje potek projekta in njegov vpliv.

Ciljne skupine predstavljene raziskave so mlade osebe z ovirami, skrbniki, mladinski delavci in osebje organizacij, ki delajo z osebami z ovirami. Njihovi odzivi so omogočili širši vpogled v izzive dostopnosti in potrebe povezane z udeležbo v aktivnostih v naravi. Prav tako so z nami delili svoja priporočila za izboljšanje dostopnosti Camina de Santiago. Ta priporočila bodo posredovana lokalnim oblastem in organizacijam ter bodo prispevala k širšim prizadevanjem za bolj vključujočo udeležbo.

Mlade osebe z ovirami imajo specifične interese in jih je potrebno obravnavati kot enakopravne partnerje. Kot člani družbe morajo biti aktivno vključeni v oblikovanje svojega okolja. Aktivno sodelovanje

mladih oseb z ovirami je mogoče doseči, ko so zagotovljeni ustrezni pogoji in podporni mehanizmi. Posamezne potrebe udeležencev je treba prepoznati v pripravljalnem procesu. Te informacije pa niso potrebne le za organizatorje, temveč tudi za udeležence in njihove družine.

Metodologija in profil udeležencev

Raziskava je vključevala naslednje metode:

- Šest fokusnih skupin v partnerskih državah - raziskovalno tehniko, ki zbira podatke preko skupinskih interakcij.
- Anketiranje s pomočjo vprašalnikov.
- Vzpostavljane stikov z organizacijami, ki imajo izkušnje s Caminom de Santiago in lokalnimi oblastmi za zbiranje njihovih strokovnih izkušenj o poteh Camina.

Nabor smernic z vprašanji za udeležence je razvila organizacija **Viva Femina** s povratnimi informacijami partnerjev.

Fokusna skupina je raziskovalna metoda, ki združuje majhno skupino ljudi za odgovarjanje na vprašanja v prilagojenem okolju. Fokusne skupine so oblika kvalitativne raziskave z odprtimi vprašanji. V naših šestih fokusnih skupinah smo skupno zbrali 69 udeležencev, ki imajo izkušnje s Caminom, mobilnostmi ali drugimi potovalnimi aktivnostmi na prostem, organiziranimi za mlade osebe z ovirami.

Vprašalnik ankete je bil razdeljen več kot 200 posameznikom, partnerji pa so zbrali 179 izpolnjenih vprašalnikov.

Med anketiranimi so bile osebe z ovirami, skrbniki, mladinski delavci in osebje organizacij, ki delajo z osebami z ovirami.

HIPOTEZE predstavljene udeležencem:

1. Mladi z ovirami si želijo izkušnje v tujini, mnogi med njimi so jo že doživeli, zato lahko delijo svoje povratne informacije in

podajo priporočila za izboljšanje vključevanja oseb z ovirami pri udeležbi na Caminu.

2. Ključna vloga mladinskih delavcev in drugih asistentov je ključna, saj predstavljajo enega najpomembnejših stebrov uspešne podpore mladim osebam z ovirami pri odhodu v tujino.
3. Samo pristop, ki temelji na potrebah, bo omogočil pošiljajočim in gostiteljskim organizacijam prilagoditev njihovih dejavnosti in ustrezno podporo mladim osebam z ovirami.

Fokusne skupine

Skupno število udeležencev v fokusnih skupinah v partnerskih državah je bilo 69.

Na Poljskem so bili udeleženci mladinski delavci. V Romuniji je sodelovalo 12 posameznikov z okvarami vida, od tega 10 popolnoma slepih, ki jih je spremljalo 5 osebnih asistentov ali podpornih oseb, 1 pes vodnik in 1 član osebja iz Združenja slepih v Aradu. V Španiji je sodelovalo 12 udeležencev z različnimi izobrazbenimi ozadji in usposabljanjem na področjih socialnega dela, socialne pedagogike, zdravstvene nege, grafičnega oblikovanja, zgodovine, delovne terapije, poučevanja, medicine in socialne integracije.

V Sloveniji so sodelovali učitelji specialne in splošne izobrazbe z izkušnjami v inkluzivnih učilnicah ter pri izvajanju dejavnosti na prostem. Njihove izkušnje s poučevanjem segajo od 7 do 15 let, s poudarkom na vključevanju učencev z ovirami v redne izobraževalne in obšolske dejavnosti.

Med fokusnimi skupinami je bila razprava osredotočena na spodnje teme, pri čemer so partnerji oblikovali ključna vprašanja, ki so pomagala raziskati odgovore ter zajeti pristne in naravne odzive anketirancev ter iskrena opažanja udeležencev:

- Glavne ovire: Katere so glavne ovire, s katerimi se soočajo mladi z ovirami med potovanjem?
- Prilagajanje potrebam: Kako prilagoditi Camino/mobilnost/potovanje potrebam mladih z ovirami?
- Najboljše prakse in viri: Katere pripomočke in vire uporabljate pri organizaciji potovanj za mlade z ovirami (najboljše prakse)?
- Koristi Camina: Katere so koristi Camina za mlade z ovirami?

- Pričakovanja glede udeležbe na Camino.
- Odprta povratna informacija: Udeleženci so bili spodbujeni k razmišljanju o prihodnjih potrebah in izzivih, ki bi se lahko pojavili zaradi spreminjajočih se potovalnih trendov.
- Priporočila.

Udeleženci so v razpravo prinesli širok spekter znanj in izkušenj z usposabljanji na področjih socialnega dela, socialne pedagogike, zdravstvene nege, grafičnega oblikovanja, zgodovine, delovne terapije, poučevanja, medicine in socialne integracije.

Izobrazba udeležencev je segala od posameznikov z univerzitetnimi diplomami do tistih s srednješolsko ali višješolsko izobrazbo.

Rezultati fokusne skupine

Glavne ovire

Naši anketiranci so med fokusnimi skupinami izpostavili glavne ovire, s katerimi se soočajo mladi z ovirami pri sodelovanju na Caminu de Santiago in drugih aktivnostih na prostem. Razdelili smo jih v več kategorij, da bi prikazali ovire, s katerimi se mladi z ovirami srečujejo med potovanjem in udeležbo v aktivnostih na prostem.

Prva ovira, s katero se ljudje običajno soočajo, je odločitev za pot Camina in iskanje motivacije. Po mnenju naših anketirancev je sodelovanje na Caminu ali podobnih aktivnostih na prostem za večino mladih oseb z ovirami izziv; zapustijo svoje domače okolje, skupnost in državo. Med romanjem se srečujejo z novimi situacijami, kulturami, jeziki in vrstniškimi skupinami. Za mlade osebe z ovirami so te dejavnosti lahko še posebej zahtevne. Pogosto se počutijo manj spodbujene k sodelovanju pri potovanju ali Caminu, saj njihove pretekle izkušnje (ali njihova odsotnost) vplivajo na njihovo motivacijo za sodelovanje v takih aktivnostih. Mladi z ovirami se pogosto soočajo z nižjo samopodobo ali pomanjkanjem samostojnosti, kar jim preprečuje, da bi ostali motivirani. Tveganje, da bodo naleteli na neustrezne strukture, omejene možnosti za sodelovanje ali še huje, na resnejše oblike diskriminacije, lahko predstavlja razlog, da se ne odločijo za sodelovanje.

Druga ovira je splošno pomanjkanje informacij. V nekaterih državah Camino de Santiago ni tako dobro poznan kot v Španiji in na Portugalskem. Načrtovanje Camina v skladu s potrebami mladih z različnimi ovirami zahteva čas in praktično znanje, ki pa je včasih nepopolno, nedostopno, nedosegljivo ali podano v tujem jeziku.

Zaradi tega lahko načrtovanje romanja za mlade z ovirami traja dlje, saj je treba zagotoviti prevoz in nastanitev brez ovir ter jim nuditi vso potrebno podporo. To pomeni, da morajo pogosto začeti s pripravami precej prej kot drugi udeleženci. Razpoložljiva podpora in informacije so večinoma namenjene osebam brez ovir.

Pomanjkanje podpore vrstnikov in družine predstavlja oviro na socialni ravni. Družbeno okolje mladih z ovirami pogosto določa, ali se bodo udeležili določene dejavnosti ali ne. Če jim družina in/ali prijatelji izkažejo podporo ter jih aktivno vključijo v raziskovanje in organizacijo potovanja, bodo mladi z ovirami verjetneje razvili zanimanje za potovanja v tujino. Po drugi strani pa, če družina in/ali prijatelji ne podpirajo njihove odločitve ali jih je strah, da bi jih poslali v tujino, bodo mladi z ovirami manj nagnjeni k sodelovanju v takšnih programih.

Zahteven in raznolik teren. Med razpravo o glavnih ovirah so udeleženci poudarili, da je izjemno pomembno imeti natančen opis poti in njenega tlakovanja na posameznih odsekih. Takšne informacije bi morale biti na voljo vnaprej, saj bi pomagale pri izbiri poti, še pomembneje pa bi omogočile ustrezno psihološko pripravo in ozaveščenost. Kot primer so navedli: *"Če je tlakovanje preveč kamnito, če je naklon poti velik, ali so na njej velike luknje, ali pa manjše luknje, ki so lahko še bolj problematične, saj se lahko oseba spotakne ali zviije gleženj"*. To je še posebej pomembno za osebe, ki lahko hodijo, a zaradi svoje ovire vlečejo noge.

V isti razpravi je bilo predlagano, da bi bilo koristno imeti ažurne informacije o vremenskih razmerah, saj lahko dež ali izjemno visoke temperature močno vplivajo na počutje udeležencev in otežijo gibanje invalidskih vozičkov po blatu.

Dostopen prevoz in nastanitev. Izzivi pri prevozu vključujejo omejeno razpoložljivost dostopnih vozil, pomanjkanje specializiranih prevoznih storitev ter neustrezno infrastrukturo javnega prevoza. Potrebe po dostopni nastanitvi pogosto niso izpolnjene zaradi nedostopnih nastanitvenih objektov, pomanjkanja prilagojenih storitev za osebe z ovirami ter nezadostnega usposabljanja osebja za vključevanje. Udeleženci, ki želijo na Camino de Santiago z invalidskim vozičkom, morda ne bodo našli nastanitve v javnih hostlih, saj niso vsi prilagojeni. Udeleženci bi morali nastanitev rezervirati vnaprej in se prepričati, da imajo 100 % dostopne prostore.

Strah kot ovira. Ena glavnih ovir, o kateri so razpravljali portugalski udeleženci, je bila povezana s strahom. Psihološki in čustveni dejavniki, kot je občutek varnosti, bi morali biti ena glavnih skrbi pri organizaciji potovanj za mlade z ovirami. Udeleženci so izrazili željo po možnosti GPS-lokacije v primeru nesreč. Aplikacija bi omogočala posredovanje GPS-koordinat mobilnega telefona in imela gumb za nujne primere z GPS-lokacijo.

Med fokusnimi skupinami so sodelovali udeleženci z različnimi vrstami ovir, ki so opisali izzive, s katerimi so se srečali ali bi se lahko srečali med potovanji in dejavnostmi na prostem.

Ovire in potrebe po mnenju anketirancev s telesnimi ovirami:

- Težave z dostopnimi stranišči in dejstvo, da je pogosto potrebna pomoč – kar vpliva na samostojnost.
- Neenakomerno tlakovanje, neustrezne nakladalne rampe (ali njihova odsotnost) ter slabo vzdrževani dostopni elementi, kot so slabo označene klančine.
- Pomanjkanje osebne pomoči, kot so invalidski vozički. Poleg

tega je poudarjena potreba po dobro usposobljenem osebju/prostovoljcih in celovitem usposabljanju glede invalidnosti.

- Osebe s kroničnimi zdravstvenimi težavami – vključno s tistimi, ki uporabljajo pripomočke za gibanje, kot so bergle ali hodulje – potrebujejo redne postanke za počitek in dostop do zdravstvene oskrbe ob poti.
- Potreba po dostopnih prevoznih možnostih in pomoči pri premikanju po zahtevnejših delih poti je prav tako pomembno vprašanje. Poudarjeno je bilo tudi pomanjkanje dobro usposobljenega osebja in njihovega izobraževanja o fizičnih ovirah.

Ovire in potrebe anketirancev z okvarami vida:

- Pomanjkanje vizualnih pripomočkov, kot so Braillove oznake ali taktilne poti, predstavlja veliko težavo. Za osebe z okvaro vida je pomembno, da imajo vizualno podporo ter jasne in dostopne informacije ves čas poti.
- Boljše označene poti in taktilni zemljevidi. Poleg tega je bila kot velika ovira izpostavljena odsotnost jasnih in doslednih zvočnih navodil za lažjo orientacijo na poti.
- Komunikacija **z osebami z okvaro sluha** predstavlja velik izziv, saj ni ustrezne podpore na tem področju. Poudarjeno je bilo, da bi bilo koristno imeti vodnike, ki poznajo znakovni jezik, ter uporabljati vizualne pripomočke za lažjo komunikacijo in podajanje informacij.

Ovire in potrebe oseb s kognitivnimi ovirami:

- Udeleženci so poudarili, da lahko prevelika količina informacij preobremeni osebo, na primer osebo z avtizmom. Ljudje s kognitivnimi ovirami potrebujejo jasne, organizirane in enostavne informacije (lahko razumljive informacije).
- Označevanje poti s piktogrami in drugi prilagojeni vizualni pripomočki, ki jim pomagajo bolje razumeti pot in njene izzive.
- Strokovnjaki iz delovnega centra Padre Villoslada so poudarili, da osebe z avtizmom potrebujejo strukturirana okolja in predvidljive rutine. Nenadne spremembe poti ali urnika so lahko še posebej stresne. Prav tako potrebujejo mirne, tihe prostore, kamor se lahko umaknejo, ko jih senzorični dražljaji preveč obremenijo.
- Številni udeleženci so izpostavili, da je v mnogih primerih ključnega pomena imeti spremljevalca, ki nudi pomoč skozi celotno potovanje. Poudarjena je bila potreba po potrpežljivosti in prilagojeni podpori, ki jim pomaga na poti.

Potrebe po nastavitvah

Kot lahko vidimo iz prejšnjega poglavja, se osebe z ovirami pri potovanju soočajo s številnimi ovirami. Da bi zadostili njihovim potrebam, mora biti načrtovanje potovanja prilagojeno posamezniku. Popotniki z različnimi ovirami se lahko pri mednarodnih potovanjih srečujejo z različnimi izzivi, vendar številne agencije, ponudniki storitev in turistične destinacije po svetu iščejo načine za izboljšanje

dostopnosti. S skrbnim načrtovanjem vnaprej si lahko zagotovite pozitivno in bogato izkušnjo. Pred oblikovanjem potovalnih aktivnosti je ključnega pomena oceniti in jasno opredeliti individualne potrebe vseh udeležencev. Priporočljivo je pripraviti prijavitni obrazec, ki vsebuje vprašanja za analizo osebnih podatkov, npr. vprašanja o vrsti potrebne pomoči, prehranskih preferencah in prehranskih omejitvah itd. Zelo pomembno je tudi vključiti prostor za komentarje, kjer lahko udeleženci podrobneje opišejo svoje specifične potrebe in morebitne skrbi.

Pred izvedbo aktivnosti lahko srečanje v živo med mladinskim delavcem/osebjem in udeleženci (ter njihovo družino) omogoči boljše razumevanje potreb udeležencev in ciljne skupine ter oblikovanje ustrežnejših urnikov, načrtov in prilagojenih aktivnosti. Poleg tega takšno srečanje osebam z ovirami omogoča, da odkrito izrazijo svoje individualne zahteve ali skrbi, hkrati pa pripomore k vzpostavitvi osebnih povezav med organizatorjem, mladinskim delavcem in udeleženci, kar zagotavlja uspešno izvedbo potovalnih aktivnosti.

Udeleženci so poudarili nekatere svoje dobre prakse v povezavi s komunikacijo:

Izogibajte se težkim, pretirano tehničnim ali tujim izrazom.

- Izogibajte se kraticam ali jih pojasnite.
- Uporabljajte dosledno terminologijo.
- Izogibajte se idiomom, metaforam in šalam.
- Ohranjajte kratke stavke in posredujte le eno sporočilo na stavek.
- Uporabljajte aktivni način namesto pasivnega.
- Uporabljajte pozitivno komunikacijo.

Mladi z ovirami imajo svoje interese in morajo biti obravnavani kot enakopravni partnerji. Kot državljani družbe morajo biti aktivno vključeni v oblikovanje svojega okolja. Aktivno vključevanje mladih z ovirami je mogoče doseči, kadar so zagotovljeni pravi pogoji in podporni mehanizmi. Posamezne potrebe udeležencev je treba prepoznati že v pripravljalnem procesu. Informacije niso potrebne le za organizatorje, temveč tudi za udeležence in njihove družine.

Poudariti moramo pomembno vlogo osebnih asistentov/spremljevalcev za osebe z ovirami. Osebni asistent se sooča z vsakodnevnimi izzivi, s katerimi se sooča mlada oseba z ovirami, in ki bi jih brez ustrezne pomoči usposobljenega asistenta morda težko premagala med potjo na Caminu.

Primeri, kako prilagoditi potrebe oseb z ovirami med potovanjem, glede na naše respondente:

- Vključitev barv v aplikacijo glede na različne tipe poti Camina. Uporaba značilnih slik in simbolov, ki so lahko razumljivi, v kombinaciji z jezikom, dostopnim osebam z intelektualnimi ovirami.
- Pred prihodom kontaktirati hotele/hostle in izraziti, da bi tudi manjše prilagoditve lahko olajšale bivanje udeležencem (npr. kopalniške preproge, otipljive oznake za toplo/hladno vodo, prostorne kopalnice in sobe, rezervirane za udeležence).
- Vključitev informacij v aplikacijo o razdalji do naslednje točke z vodo, nastanitve, počivališča in podporne točke. Ta informacija je ključna, saj ljudje običajno načrtujejo, koliko kilometrov bodo prehodili na dan, vendar so vmesne informacije, kot so dostopna stranišča, prav tako bistvene.

- Povečanje dostopnosti z izboljšano signalizacijo, zagotavljanjem skladnosti s standardi dostopnosti ter ponujanjem bolj podrobnih informacij o dostopnosti objektov vnaprej.
- Osebe z okvarami vida so poudarile, da je čistoča ključnega pomena pri potovanju. Zaradi svoje oviranosti težje prepoznajo nečiste površine, kar povečuje tveganje za okužbe in bolezni. Poudarili so potrebo po tem, da so njihove nastanitve osnovne, a čiste. Poleg tega naj hotelsko osebje ne premika njihovih osebnih stvari (npr. pižame, zobne ščetke, zobne paste, čevljev) brez predhodnega obvestila.
- V restavracijah so podrobni opisi postavitve hrane in pijače bistveni, še posebej, če oseba potuje brez osebnega asistenta. Prav tako je nujno pravilno prepoznavanje in omogočanje dostopa vodniških psov, da se prepreči izključitev iz dejavnosti. Neposredna komunikacija s strani strežnega osebja je zanje zelo pomembna.

Udeležba na poti Camino in koristi

Udeleženci prepoznajo več koristi potovanj in aktivnosti na prostem za mlade osebe z ovirami. Pravilno pripravljena izkušnja Camina lahko zelo pozitivno vpliva na osebe z ovirami ter izboljša njihovo socialno, fizično in poklicno življenje.

Osebnostne veščine – mednarodna mobilnost lahko okrepi samozavest in občutek za pustolovščino skozi potovanja in medkulturne izkušnje. Potovanja in aktivnosti na prostem mladim osebam z ovirami

dokazujejo, da so sposobne in lahko dosežejo vse, kar si želijo, saj se naučijo uspevati zunaj svoje cone udobja. To jim omogoča pridobitev samospoznavanja, samozavesti in neodvisnosti.

Mehke veščine – eden najpomembnejših pozitivnih vplivov mednarodne izmenjave na zaposljivost je pridobivanje mehkih veščin, ki jih delodajalci iščejo (prilagodljivost, komunikacija, samostojnost, radovednost). Za mlade osebe z ovirami to predstavlja ključno pot do zaposlitve, saj jim omogoča pridobivanje neodvisnosti, odpornosti in spretnosti spoprijemanja z izzivi ter razvijanje vodstvenih in prilagoditvenih sposobnosti. Vse to je ključno za premagovanje negativnih predsodkov glede zaposlovanja oseb z ovirami.

Fizično in duševno zdravje – telesna aktivnost prispeva k izboljšanju čustvenega počutja, splošne telesne pripravljenosti ter zmanjšanju stresa in tesnobe. Preživljanje časa v naravi ima terapevtske učinke.

Medkulturne veščine – mladi se med Caminom naučijo sodelovati in komunicirati z ljudmi iz različnih kultur in ozadij, življenjskih situacij in jezikov. Naučijo se zaupati drugim, prositi za pomoč ter graditi medosebne odnose.

Opolnomočenje:

- Mladi z ovirami lahko sodelujejo skupaj z drugimi, kar pomaga normalizirati njihovo prisotnost in zmanjšati socialne stigme.
- Dokončanje Camina opolnomoči osebe z ovirami, saj jim daje občutek dosežka in krepi prepričanje, da kljub svojim izzivom lahko dosežejo pomembne cilje.

Izobraževalne veščine:

- Spoznavanje zgodovinskih znamenitosti in kulturne dediščine Camina de Santiago.
- Potovanje ponuja izobraževalne priložnosti, ki širijo obzorja in poglobljajo razumevanje različnih lokalnih kultur in popotnikov.
- Pridobivanje znanja o divjih živalih in ekosistemih.
- Učenje preživetvenih veščin, kot so orientacija, branje zemljevidov in osnovna prva pomoč, kar izboljšuje pripravljenost na pustolovščine na prostem.
- Razvijanje globljega razumevanja in spoštovanja okolja, spodbujanje vrednot varovanja narave ter spodbujanje trajnostnih praks.

Dobre prakse in viri po državah

V tem delu poročila bomo predstavili najboljše prakse in vire, ki so jih delili anketiranci, ki delajo z osebami z ovirami, glede na partnersko državo.

POLJSKA

Dobre prakse:

- Najboljši način za pripravo na Camino je, da začnete redno hoditi. Najbolje je začeti nekaj mesecev pred načrtovanim potovanjem in postopoma povečevati razdaljo ter čas hoje. Prav tako je dobro predhodno preizkusiti obutev, v kateri nameravate hoditi. Lahka pohodniška obutev, primerna za vse vrste površin (poleti), je idealna.
- Pripravite podroben vprašalnik za udeležence, da boste poznali njihove potrebe in zahteve glede dostopnosti.

- Vključite udeležence v načrtovanje Camina.
- Razložite tveganja in možne rešitve.
- Organizirajte srečanje z osebo/skupino ljudi, ki so izkušeni romarji, da bodo delili svoje izkušnje in motivirali druge.

Ena izmed najboljših praks za motivacijo oseb z ovirami za udeležbo na Camino je opremljanje s spretnostmi, ki so potrebne za dokončanje. Na Poljskem obstaja več poti Camina ter organizacij, ki nudijo različno podporo pohodnikom. Mladi z ovirami lahko začnejo s pripravami na Camino že v svoji državi.

Viri na Poljskem:

<https://camino.net.pl/stowarzyszenie/o-stowarzyszeniu/> - Združenje romarjev, podpornikov Camino de Santiago in ljudi, ki so na različne načine vključeni v oživljanje, organizacijo, informiranje in promocijo Camino na Poljskem.

<https://www.pomorskadrogaswjakuba.pl/> - Pomeranska pot Camina

ŠPANIJA

Dobre prakse:

- Udeleženci so poudarili pomen preverjanja informacij, ki jih najdejo na spletu, z neposrednim klicem nastanitve: omenili so, da so informacije o nastanitvah pogosto nejasne ali niso posodobljene.
- Številni udeleženci so izpostavili izziv pri iskanju skupinskih nastanitev, prilagojenih večjim skupinam oseb z invalidnostjo. V nekaterih primerih so navedli, da je bilo spanje v športnih dvoranh udobnejša in dostopnejša možnost.

- Priporočeno je bilo pridružiti se spletnim skupinam/stranem in forumom, kot so Facebook skupine, posvečene Caminu de Santiago. Te platforme omogočajo udeležencem, da postavljajo vprašanja in prejema nasvete izkušenih romarjev.
- Predlagano je bilo, da bi aplikacija Inclusive Camino App vsebovala tudi razdelek, namenjen knjigam in drugim zanimivim virom. O Caminu de Santiago namreč obstaja obsežna bibliografija.

Viri v Španiji:

Spletne strani:

- **Mundicamino:** Ta spletna stran ponuja vodnik s praktičnimi informacijami za osebe z invalidnostjo, ki želijo opraviti Camino de Santiago. (<https://www.mundicamino.com/camino-de-santiago-para-discapitados-realidad-y-consejos/>)
- **Predif's Guide to the Camino de Santiago:** Ta vodnik, razvit v sodelovanju s Fundación ONCE (Discapnet), Fundación Vodafone España in Junta de Castilla y León, je na voljo za prenos v Google Play in App Store. Ponuja obsežne informacije o dostopnih poteh in nastanitvah. (https://www.discapnet.es/sites/default/files/caminodesantiago_consejeraweb_2.pdf)
- **Gronze:** Priljubljena spletna stran, ki ponuja podrobne informacije o Caminu de Santiago, vključno z zemljevidi, etapami in možnostmi nastanitve (<https://www.gronze.com/>)
- **Amigos del Camino:** Ta spletna stran ponuja bogate informacije za romarje, vključno z nasveti, priporočili in podporo skupnosti (<https://www.amigosdelcamino.com/>)

- **Uradna spletna stran Camino de Santiago:** Vodená s strani Xunta de Galicia, ponuja uradne informacije o Caminu, vključno s potmi, storitvami in dostopnostjo (<https://www.caminodesantiago.gal/es/inicio>)
 - **Wikiloc:** Spletna platforma, kjer uporabniki lahko najdejo in delijo poti na prostem, vključno s podrobnimi potmi Caminha de Santiago (<https://es.wikiloc.com/>)
- Organisations: Fundación ONCE, Asociación de Amigos del Camino de Santiago, Federación Española de Asociaciones de Amigos del Camino de Santiago (FEAACS), Asociación Jacobea de Almería- Granada.

PORTUGALSKA

Dobre prakse

- Udeleženci so predlagali, naj "ostanemo na realnih tleh" in dobro premislimo, preden govorimo. Priporočili so previdnost pri izbiri besed, da ne bi ustvarili vtisa, da je vse mogoče. Mladinski delavci so poudarili, da organizatorji ne morejo zagotoviti, da bo vsak posameznik lahko opravil pot, in da se morajo zavedati, kako težko je lahko za osebo sprejeti odločitev za sodelovanje.
- Po drugi strani pa je eden od udeležencev poudaril pomen prilagodljivosti s strani udeležencev. Kot primer je navedel prejšnjo mobilnost v Pariz, kjer so zaprosili za stol za prhanje, vendar ga v nastanitvi ni bilo. Ker je bila kopalnica opremljena s kadjo, je udeleženec našel rešitev tako, da je svoj stol prenesel v kad in se tako prilagodil situaciji.

Viri na Portugalskem

Glede virov je eden od udeležencev omenil uporabo aplikacije Lazarillo (<https://lazarillo.app/>), ki se je izkazala za zelo koristno za slepe in slabovidne osebe.

Organizatorji mladinskih aktivnosti vnaprej rezervirajo nastanitve, vzpostavijo protokole in ponudnikom nastanitev (hoteli, hostli) zagotovijo smernice za čim boljšo prilagoditev prostorov glede na potrebe udeležencev.

SLOVENIJA

Dobre prakse

- Udeleženci so podali nasvete glede vrste jezika, ki se uporablja, ter poudarili potrebo po avtonomni prilagodljivosti udeležencev Camina. Predlagali so tudi izdelavo aplikacije po vzoru obstoječih aplikacij za slepe in slabovidne osebe.
- Aplikacije za dostopno potovanje pomagajo prepoznati dostopne destinacije, nastanitve in objekte. Prilagodljivi kontrolni seznam zagotavljajo, da so vse potrebne prilagoditve in modifikacije načrtovane, vključno s potrebami glede dostopnosti, medicinskih pripomočkov in osebnimi preferencami. Spletni forumi in mreže ponujajo nasvete ter podporo vrstnikov, ki so že organizirali podobna potovanja.
- Zgodnje načrtovanje in pravočasna komunikacija s ponudniki storitev sta ključna za zagotovitev vseh potreb glede dostopnosti. Na primer, zgodnje usklajevanje s hoteli in prevoznimi storitvami pomaga zagotoviti razpoložljivost dostopnih sob in vozil. Prilagajanje individualnim potrebam, kot so vmesni počitki in izogibanje napornim dejavnostim, izboljša celotno pohodno izkušnjo. Ena izmed uspešnih strategij je bila prilagoditev

pohodniške poti glede na različne stopnje mobilnosti in interese udeležencev.

- Izvajanje ogledov lokacij pred potovanjem omogoča oceno dostopnosti in potrebne prilagoditve. Na primer, predhodni obisk kampiranja zagotavlja, da lokacija izpolnjuje vse zahteve glede dostopnosti.
- Nekatera orodja vsebujejo zastarele ali nepopolne informacije. Določena prilagojena oprema ni bila vedno na voljo na ciljni lokaciji. Da bi to rešili, je bila oprema vnaprej najeta pri specializiranih ponudnikih ali pa so bili udeleženci spodbujeni, da, če je mogoče, prinesejo svojo opremo.
- Dodatni nasveti: Uporabite specializirane potovalne agencije, če je potrebno. Uporabljajte celovita orodja za načrtovanje. Povežite se s skupnostmi z izkušnjami na tem področju, saj lahko nudijo dragocene vpoglede in neposredne izkušnje drugih, ki so organizirali podobna potovanja.

ROMUNIJA

Dobre prakse

- Kot glavno priporočilo so poudarili, da jim je zelo pomembno prejeti popolne informacije pred potovanjem. S tem so mislili na informacije o ogledih, delovnem času različnih znamenitosti, urniku aktivnosti, razpoložljivosti hotelskih storitev – spa, bazen, bowling, tandemska kolesa, plesi, predstave itd. Prav tako so izpostavili pomen vodiča, ki bi jih spremljal, jim razkazal okolico in razložil, kaj si ogledujejo – zgodovinska in geografska dejstva itd.

- V hotelu je več kot polovici vseh anketirancev zelo pomembna čistoča sob in to, da osebje ne premika njihovih stvari. Prav tako pričakujejo, da jih hotelsko osebje opozori na morebitne "nevarnosti" – stopnice na poti, različne okraske ali rastline, ki bi jim lahko bile v napoto itd.
- V restavraciji jim je zelo pomembno, da prejmejo informacije o tem, kaj jedo in kako je hrana postavljena na krožniku. Všeč jim je, ko natakar pove zgodbo o hrani, saj to naredi izkušnjo bolj zanimivo. Zelo koristno je, če jim natakar prebere jedilnik in ne govori le z osebo, ki jih spremlja, ter jih popolnoma ignorira.
- Menijo, da njihove potrebe niso nič posebnega – z nekaj informacijami in ustreznimi smernicami bi moral vsak hotel ali restavracija brez težav gostiti in postreči osebam z okvaro vida.
- Slabovidne osebe pri potovanjih dajejo prednost prejemanju popolnih in podrobnih informacij. To vključuje podatke o ogledih, znamenitostih, urnikih in hotelskih storitvah. Prav tako poudarjajo potrebo po vodiču, ki bi jim podal zgodovinski in geografski kontekst.
- V hotelih so zanje ključni čistoča in jasna komunikacija o morebitnih ovirah, medtem ko so v restavracijah pomembni podrobni opisi hrane in vključujoča postrežba. Verjamejo, da so njihove potrebe razumne in obvladljive, saj lahko hoteli in restavracije z ustreznimi informacijami in navodili brez težav poskrbijo zanje.

Pričakovanja o Caminu

Poljska

Vsi udeleženci so poudarili, da nimajo izkušenj z organizacijo Camina de Santiago, saj ta v Poljski ni priljubljen in ni dobro poznan. Vendar pa razumejo priprave na romanje, saj so nekateri že imeli takšne izkušnje v Poljski. Anketiranci so zelo zainteresirani za Camino in njegove koristi za mlade s posebnimi potrebami.

Pričakujejo, da bodo izvedeli več o poteh Camina, vseh praktičnih vidikih in kako pripraviti udeležence s posebnimi potrebami. Prav tako se jim zdi pomembno imeti bazo podatkov o lokalnih organizacijah, ki nudijo različne storitve za pohodnike in so lahko v pomoč med Caminom.

Po drugi strani pa je ključnega pomena vprašati udeležence, kakšna so njihova pričakovanja in motivacija za sodelovanje na Caminu de Santiago. Udeleženci s posebnimi potrebami imajo lahko drugačna pričakovanja kot ostali romarji, kot so verski razlogi, iskanje samega sebe, doživetje duhovne ali smiselne poti, preizkus lastnih zmožnosti itd.

Kot mladinski delavci oziroma trenerji bi morali svetovati osebam s posebnimi potrebami, naj ne gojijo pretiranih pričakovanj, temveč naj poskusijo uživati v možnostih, ki jih Camino ponuja.

Španska

Udeleženci pričakujejo, da jim bo Camino de Santiago ponudil osebno rast in izpolnitev, saj združuje tako socialne kot tudi samotne izkušnje. Pričakujejo globlje razumevanje zgodovinskega in duhovnega pomena romanja, hkrati pa želijo preizkusiti svoje meje, graditi odpornost ter pridobiti nova spoznanja o sebi. Potovanje vidijo kot priložnost za premagovanje osebnih ovir, razvoj duševne in fizične moči ter zadovoljstvo ob doseganju svojih ciljev kljub morebitnim težavam.

Portugalska

Eden od udeležencev je omenil, da si želi resnično razumeti prilagoditve, potrebne za dostopnost vsake posamezne invalidnosti, saj je vsaka po svoje specifična. Prav tako so izrazili pričakovanje, da bi ustvarili obliko dialoga, ki bi omogočila, da se ljudje povežejo, razvijajo in krepijo prijateljstva na poti.

Z drugega vidika so si nekateri udeleženci predstavljali, kako bi bilo opraviti Camino, in izrazili svoje strahove ter zadržke, kot na primer: *"Ali lahko oseba z dvema protezama resnično prehodi celotno pot? Kako se lahko ustavim? Kje lahko počivam? Kakšno podporo bom imel, če se zgodi, da mi mišice ne bodo več ubogale in bom preveč utrujen?"*

Drugi udeleženci so izrazili navdušenje nad možnostjo soočanja z izzivom, ki bi preizkusil njihovo voljo in jih potisnil do skrajnih meja. Prav tako so poudarili pričakovanje glede samega procesa, saj Camino vidijo kot korak k pridobivanju samozavesti.

Slovenija

Primarna pričakovanja glede sodelovanja na Caminu: Udeleženci fokusne skupine pričakujejo, da bo izkušnja Camina spodbujala osebno rast in občutek dosežka, saj bodo premagovali zahtevne poti in dosegali svoje cilje. Poleg tega pričakujejo, da bo Camino ponudil priložnosti za sklepanje novih prijateljstev in krepitev obstoječih odnosov skozi skupne izkušnje. Verjamejo tudi, da bodo mladi pridobili večjo samozavest in neodvisnost, saj bodo uspešno premagovali ovire in samostojno upravljali svojo pot.

Vpliv na telesno zdravje in telesno pripravljenost mladih z invalidnostmi: Fizična aktivnost, povezana s hojo in pohodništvom na Caminu, naj bi izboljšala vzdržljivost in telesno kondicijo, kar bo

prispevalo k boljši splošni telesni pripravljenosti. Redna telesna aktivnost med pripravami in udeležbo na Caminu bo verjetno okrepila mišice, zlasti v nogah in trupu, ter izboljšala gibljivost, kar bo prispevalo k boljšemu splošnemu zdravju. Vztrajno telesno gibanje med Caminom bo prav tako pomagalo pri uravnavanju telesne teže in prispevalo k bolj zdravemu načinu življenja.

Romunija

Udeleženci, ki imajo osebnega asistenta, niso izražali večjih skrbi glede udeležbe na Camino. Povedali so, da jih bolj kot skrb preveva radovednost in da so odprti za takšno izkušnjo.

Tisti, ki asistenta nimajo, pa so dejali, da si brez nekoga, ki bi jih vodil, ne bi nikoli upali iti in se zanašati zgolj na belo palico. Prisotnost vodnika oziroma asistenta v tej izkušnji je ključnega pomena, ne samo zaradi varnosti, temveč tudi zato, da jim lahko opisuje okolico, kako stvari izgledajo, ter pripoveduje o pokrajini, rastlinstvu, živalstvu itd.

Nekateri so spraševali o stroških, saj bi lahko finančno predstavljalo breme, vendar so bili sicer nad idejo navdušeni. Drugi so spraševali o pogojih nastanitve. Nekateri so bili radovedni, ali bi lahko potovali v skupinah, v parih, ali bi se lahko z avtom ali vlakom prevažali, ko bi se utrudili. Prav tako jih je zanimalo, kakšna je končna destinacija – katedrala, ali bodo lahko poslušali in razumeli pridigo itd.

Splošno mnenje je, da tisti, ki že imajo osebnega asistenta, to izkušnjo vidijo pozitivno ter so zanjo odprti in radovedni. Po drugi strani pa tisti brez asistenta izražajo skrb glede varnosti in usmerjanja, kar kaže na pomembnost asistence pri takšnih dejavnostih. Čeprav obstajajo praktična vprašanja, kot so stroški in nastanitev, na splošno

prevladujeta navdušenje in radovednost, zlasti glede možnosti skupinskega potovanja in končne destinacije.

Odzivi

Poljska

Naši udeleženci so poudarili en pomemben dejavnik, ki ga moramo vsi razumeti: oseba z invalidnostjo je lahko v eni družbi ali okolju obravnavana kot oseba z invalidnostjo, v drugi pa ne, odvisno od okoliščin in okolja. Ovira ni nekaj, kar posameznika določa kot posledica neke okvare. Invalidnost izvira iz družbe, ne iz posameznika.

Na primer:

1. Oseba na invalidskem vozičku ima lahko težave s polnopravno udeležbo na Caminu ne zaradi svojega zdravstvenega stanja, temveč zaradi okoljskih ovir, kot so nedostopni avtobusi, hoteli ali ceste na lokaciji potovanja, ki ji onemogočajo dostop.
2. Mlajša oseba z okvaro vida želi med potovanjem skupaj z videčimi prijatelji prebrati zemljevid ali turistični vodnik. Če zagotovimo celotne zvočne posnetke besedila, se lahko mladi z okvaro vida enakovredno vključijo v kulturne dejavnosti in potovanja.

Socialni model invalidnosti pravi, da ovire determinirajo, kako je družba organizirana, in ne posameznikova okvara ali razlika.

Španija

Posamezniki z zmanjšano mobilnostjo se pogosto soočajo z izzivi zaradi pomanjkanja dostopnih kopalnic v nastanitvah, neustreznih ali neobstoječih klančin ter slabo označenih poti. Osebe z okvarami vida

poudarjajo potrebo po oznakah v Brajlavi pisavi in boljših vizualnih pripomočkih. Poleg tega so številni udeleženci izpostavili pomen prilagojene podpore, zlasti za osebe s težjimi ovirami, ki potrebujejo pomoč pri vsakodnevnih opravilih, kot so pitje vode ali soočanje z nepredvidenimi težavami med romanjem.

Strokovnjaki, ki delajo s to ciljno skupino, so se prav tako soočali s številnimi izzivi. Poudarili so pomen temeljitega usposabljanja pred potovanjem tako za strokovnjake kot prostovoljce. Strokovnjaki menijo, da so pri romanju ključni podporno osebje za pripravo in motivacijo udeležencev, natančno načrtovanje poti ter sposobnost obvladovanja nepredvidenih situacij. Sposobnost oseb z invalidnostmi in njihovega spremstva za hojo in pohodništvo je pomemben dejavnik za uspeh poti.

Kljub tem izzivom sta obe skupini (mladi z ovirami in strokovnjaki) prepoznali številne koristi sodelovanja na Caminu de Santiago. Udeležba mladim omogoča povezovanje z raznolikimi skupinami ljudi, kar dojemajo kot edinstveno izkušnjo. Potovanje jim pomaga razvijati telesno in duševno zdravje, kar prispeva k boljšemu počutju. Mnogi pravijo, da jim je udeležba omogočila, da so postali bolj odporni, premagali osebne ovire in stopili iz svoje cone udobja.

Tudi strokovnjaki so opazili podobne prednosti. Menijo, da je udeležba na Camino de Santiago učinkovit način za samorazvoj in napredek, še posebej za mlade z ovirami. Pot spodbuja razvoj samostojnosti in raziskovanje okolja, kar krepi senzorično in kognitivno vključenost. Romanje ponuja tudi strukturirano okolje, v katerem lahko osebe z ovirami in njihovi skrbniki izboljšajo ter izpopolnijo svoje sposobnosti reševanja problemov, kar je ključno pri soočanju z različnimi izzivi na poti.

Portugalska

Udeleženci so izrazili pomen uporabe ustrezne terminologije. Eden izmed njih je omenil, da je najboljši pristop k tem izzivom reči: »Lahko ti uspe, vendar boš imel določene težave,« pri čemer se mora posameznik sam zavestno odločiti. Za organizatorje je najpomembnejša naloga, kot so poudarili udeleženci, vnesti realna pričakovanja v posameznika in omogočiti, da se sam odloči, ali želi in zmore to izkušnjo. Prav tako je pomembno upoštevati, da dostopnost ni le fizično, temveč tudi intelektualno vprašanje.

Na podlagi te informacije je pomembno, da se Camino prehodi – vsaj del poti – da se spodbudi zanimanje. Na ta način se ljudje seznanijo z okoljem, hkrati pa jih to navdihne k razmišljanju, da je tovrstna pot zares izvedljiva in morda celo ustrezna izbira.

Prav tako je bila izražena želja, da bi vsem vrstam oseb z ovirami, omogočili uporabo iste poti ter da bi bile te informacije prikazane v aplikaciji. Poti bi morale biti dostopne za vse. Udeleženci so podali primere, kot na primer: »Kakšna je dostopnost na tej cesti? Potem na tem odseku ni dostopnosti,« pri čemer bi morale biti informacije prikazane na realen način.

To je bistvo univerzalnega komuniciranja, ki omogoča, da se vsi lahko gibajo po isti poti, ne da bi se morali ločevati. »Komuniciranje mora biti takšno, da se lahko vsi skupaj premikamo in pogovarjamo, ne da bi morali eni iti po eni poti, drugi pa po drugi.«

Ovire v gibanju so ključna značilnost, ki je povezana s potovalnimi navadami in nanj vpliva sama po sebi – ne le kot posledica specifičnega socio-demografskega profila oseb z ovirami. Vendar pa potovalne navade, odnos in izkušnje invalidov niso homogeni, saj se razlikujejo glede na številne druge individualne značilnosti, kot so starost, lokacija

in življenjska faza – tako v določenem trenutku kot tudi skozi proces staranja.

Vrsta ali stopnja posameznikove invalidnosti je pogosto ključnega pomena (pogosto celo pomembnejša kot splošna značilnost invalidnosti) pri pojasnjevanju potovalnega vedenja. Čeprav osebe z ovirami na splošno potujejo manj kot osebe brez ovir in so njihove potovalne izkušnje ter odnos do potovanja pogosto bolj problematični, te trditve ne moremo posplošiti na vse skupine invalidov ali na vse potovalne kontekste.

Po drugi strani pa obstajajo različni vzorci glede na posamezne vrste prevoza in vidike potovanja, kot je dnevna migracija na delo, kar kaže na to, da je za razumevanje vedenja poleg individualnih značilnosti pomemben tudi kontekst.

Anketa

Anketa je bila izvedena z namenom zbiranja podatkov prek kratkega spletnega vprašalnika, da bi pridobili kvantitativne informacije o potovalnih navadah mladih z ovirami. Oblikovana je bila za raziskovanje izkušenj mladih z invalidnostjo, ne glede na to, ali so že potovali v tujino ali ne.

Razvit je bil niz vprašanj za raziskovanje ovir in potreb pri potovanjih ter priporočil za mladinske delavce. Anketa je bila izvedena v poljščini, španščini, portugalsščini, slovenščini in romunščini. V vseh petih partnerskih državah smo dosegli 179 anketirancev. Spodaj povzemamo rezultate po posameznih državah.

Pregled po državah: Romunija

V Romuniji smo imeli 36 anketiranih. 78,9 % anketirancev je imelo okvare vida, 10,5 % telesne okvare, 5,3 % pa vedenjske ali čustvene motnje. 44,4 % anketirancev so bili mladi s posebnimi potrebami, sledilo je 25 % mladinskih delavcev, 16,7 % skrbnikov, 8,3 % trenerjev in 5,6 % drugih. Anketa je pokazala, da 85,7 % anketirancev med potovanjem potrebuje osebnega asistenta, dva posameznika pa tudi psa pomočnika. To odraža dejstvo, da je večina anketirancev bila vidno ali gibalno oviranih. Poleg tega so anketiranci izpostavili potrebo po beli palici in dostopu do interneta.

Glede potovalnih navad je 77,2 % anketirancev že potovalo izven Romunije, pri čemer večina potuje v tujino 1–3-krat na leto. Najpogosteje potujejo s prijatelji (55,9 %) ali družino (26,5 %) in običajno sami organizirajo potovanja, občasno pa uporabljajo

potovalne agencije. Izbira prevoznega sredstva je odvisna od razdalje, pri čemer so tisti s psi pomočniki poudarili potrebo po sprejemanju njihovih psov na prevoznih sredstvih.

Ko so anketirance vprašali o izzivih pri potovanju, so ocenili težavnost različnih vidikov na lestvici od 1 (najmanj zahtevno) do 5 (zelo zahtevno). Motivacija in navdih nista predstavljala izziva za 13 anketirancev, medtem ko jih je 7 to označilo kot zelo težko. Raziskovanje in načrtovanje potovanja je bilo za mnoge zahtevno – 11 jih je to ocenilo s stopnjo 4, 8 pa s stopnjo 5. Sprejemanje odločitev in rezervacije so bile za večino zmerno zahtevne, medtem ko je 18 anketirancev ugotovilo, da je doživljanje in uživanje v potovanju enostavno. Deljenje in razmislek o svojih izkušnjah prav tako ni predstavljalo težav za 14 anketirancev.

Ovire pri potovanju so bile predvsem okoljske (52,8 %), sledile so notranje (38,9 %) in interaktivne (5,6 %). Dodatne skrbi so predstavljale jezikovne ovire in pomanjkanje dostopa do interneta.

Anketiranci so kot ključne potrebe mladih s posebnimi potrebami med potovanjem izpostavili finančno podporo, dostopna prenočišča in prevoz ter prisotnost osebnega asistenta. Pomembne so se jim zdele tudi kulturne in rekreacijske dejavnosti.

Med koristmi, ki so jih najbolj izpostavili pri potovanju in Caminu, sta osebna rast ter odkrivanje drugih kultur prejeli po 30 glasov. Uživanje v tuji kulinariki, spoznavanje novih ljudi ter doživljanje zvokov, podob itd. so skupaj prejeli 25 glasov. Izstop iz cone udobja je podprlo 24 anketirancev, medtem ko sta povečana samostojnost in socialna povezanost prejeli po 23 glasov.

Pregled po državah: Slovenija

V raziskavi v Sloveniji je sodelovalo skupaj 35 udeležencev, ki so predstavljali različne strokovnjake, skrbnike in prijatelje, ki delajo z mladimi s posebnimi potrebami ali skrbijo zanje.

Rezultati raziskave kažejo, da večina udeležencev redno potuje – 42,9% jih potuje 1–3-krat na leto, 20 % jih potuje 4–6-krat na leto, 11,4 % pa več kot 6-krat na leto. Manjša skupina, 25,7 %, je navedla, da ne potuje nikoli.

Pomembna večina, 97,1 % anketirancev, je izrazila potrebo po osebnem asistentu med potovanjem, kar poudarja ključno vlogo osebne podpore pri omogočanju dostopnih potovanj. 20 % jih je navedlo potrebo po službeni živali, ki je za nekatere bistvena pri mobilnosti, čustveni podpori in drugih funkcijah. 17,6 % anketirancev je izrazilo potrebo po dostopnosti za uporabnike invalidskih vozičkov, kar vključuje klančine, prilagojene prevozne možnosti in ustrezne nastanitve. Manjši delež, 2,9 %, je navedel potrebo po tolmačenju znakovnega jezika, kar je ključno za gluhe in naglušne popotnike, saj zmanjšuje komunikacijske ovire.

Raziskava kaže, da se popotniki s posebnimi potrebami na Caminu ali drugih potovanjih soočajo z zmernimi izzivi, vendar nobena od faz potovanja ni ocenjena kot nepremostljiva. Motivacija in navdih zahtevata nekaj truda, vendar so raziskovanje, načrtovanje, odločanje in rezervacija obvladljivi za večino. Čeprav so izkušnja, uživanje in razmislek o potovanju nekoliko zahtevni, jih anketiranci ne ocenjujejo kot pretirano težavne. Skupno gledano lahko popotniki s posebnimi potrebami ob ustrezni podpori in virih uspešno načrtujejo ter uživajo v svojih potovalnih izkušnjah.

Raziskava o ovirah, s katerimi se mladi s posebnimi potrebami soočajo pri Caminu/mobilnosti/potovanjih, je pokazala, da so najpomembnejši izziv interaktivne ovire, ki vplivajo na 57,1 % udeležencev. Notranje ovire je navedlo 34,3 %, okoljske ovire pa so prizadele 31,4 % anketirancev. Ti izsledki poudarjajo potrebo po izboljšani podpori pri socialnih interakcijah in komunikaciji za mlade popotnike s posebnimi potrebami.

Pregled po državah: Poljska

Na Poljskem smo imeli 35 anketirancev, večinoma mladih ljudi z različnimi ovirami (32 anketirancev), enega mladinskega delavca in dva trenerja. Najpomembnejša ugotovitev iz odgovorov na vprašalnik na Poljskem je, da večina anketirancev še nikoli ni potovala (88,6 %), pri čemer so naši anketiranci predvsem mladi s posebnimi potrebami (32). Le nekaj posameznikov je že prej potovalo, in to predvsem s prijatelji ali družino.

Kar zadeva potrebe po dostopnosti, je večina anketirancev navedla potrebo po osebnem asistentu ali prijatelju med potovanjem (82,8 %), dostopnosti za uporabnike invalidskih vozičkov (17,2 %), tolmačenju ali aplikaciji za znakovni jezik (10,3 %), en anketiranec pa je navedel potrebo po službeni živali.

Poljski anketiranci so ocenili, da so vse faze priprave na Camino za njih zelo zahtevne, nekoliko manj zahtevni pa sta le doživljanje in uživanje v potovanju ter deljenje izkušenj/refleksija.

Glavne ovire so notranje, okoljske in interaktivne narave, pri čemer so anketiranci navedli nekaj specifičnih ovir, kot so:

- Pomanjkanje podpore družine.
- Pomanjkanje predhodnih izkušenj s potovanji in strah pred potovanjem.
- Odsotnost osebnega asistenta/prijateljev za potovanje.
- Preobčutljivost na dražljaje.

Drugi potrebni ukrepi: potovanje z drugimi osebami s posebnimi potrebami, da bi si med seboj pomagali; izogibanje hrupnim krajem; uporaba aplikacij za gluhe za lažje sporazumevanje; ustrezna komunikacija z gluhi in naglušnimi osebami (preprosto vprašajte, če imate težave z razumevanjem).

Zaključek: Rezultati anket kažejo, da imajo mladi s posebnimi potrebami na Poljskem zelo malo ali nič izkušenj s potovanji. Na Caminu bi se počutili udobno, če bi bile vse faze potovanja organizirane zanje in bi bila zagotovljena prisotnost asistenta. Motivacija je ključna za začetek Camina oz. sprememb v življenju, zato je treba poudariti pomembno vlogo družin mladih s posebnimi potrebami. Finančni vidik je še en izziv za mlade s posebnimi potrebami, pri čemer je rešitev sodelovanje v mobilnostih, ki jih financira EU.

Pregled po državah: Portugalska

Na Portugalskem je v anketi sodelovalo 35 anketirancev, zahvaljujoč sodelovanju s portugalskimi nevladnimi organizacijami za osebe s posebnimi potrebami (NGOPD), registriranimi pri Nacionalnem inštitutu za rehabilitacijo (INR). Te nevladne organizacije so bile kontaktirane po e-pošti z uporabo javno dostopnih kontaktnih podatkov na spletni strani INR, vprašalnik pa je izrecno zbiral informirano soglasje

udeležencev za obdelavo njihovih odgovorov, pri čemer niso bili zbrani osebni identifikacijski podatki.

Večina anketirancev so mladi ljudje s posebnimi potrebami, skupno 14 posameznikov. Sledijo jim skrbniki (11), trenerji (3) in mladinski delavci (2).

19 anketirancev še nikoli ni sodelovalo v Caminu/mobilnosti/potovanju v tujino, medtem ko jih je 16 že potovalo v tujino.

Analiza potreb glede dostopnosti pri potovanjih poudarja prevladujočo potrebo po dostopu za invalidske vozičke in osebnih asistentih. Pomemben del anketirancev še nikoli ni potoval v tujino, pri čemer mnogi kot oviro navajajo težave z dostopnostjo. Tisti, ki potujejo, to pogosto počnejo s svojo družino ali prijatelji, kar poudarja potrebo po znanem in podpornem okolju.

Stopnji raziskovanja in načrtovanja ter sprejemanja odločitev in rezervacij sta za osebe s posebnimi potrebami opredeljeni kot najbolj zahtevni. To kaže na ključno potrebo po izboljšanih virih, boljši dostopnosti informacij in podpornih rezervacijskih sistemih. Ko se potovanje začne, se težave zmanjšajo, kar kaže na to, da so primarne ovire bolj logistične kot izkustvene narave.

Okoljske ovire, kot so arhitekturne in fizične prepreke, so najpogostejše težave. Interaktivne in notranje ovire prav tako igrajo pomembno vlogo, kar poudarja pomen vključujočih socialnih interakcij in reševanja osebnih duševnih in fizičnih izzivov. Določene težave, kot sta dostopnost prevoza in iskanje ustreznih vodnikov, dodatno otežujejo potovanja mladih s posebnimi potrebami.

Pomen potreb pred in med potovanjem

Dostopne možnosti prevoza in dostopnost prizorišč so ocenjene kot najpomembnejše potrebe, tesno za njimi pa so podporne storitve in primerne nastanitvene možnosti. Finančna podpora in kulturne dejavnosti, čeprav še vedno pomembne, so ocenjene kot nekoliko manj ključne. Ta razvrstitev poudarja nujnost praktičnih ukrepov za dostopnost, ki omogočajo lažje in bolj vključujoče potovanje.

Pregled po državah: Španija

V anketi je sodelovalo 38 udeležencev, enako število moških in žensk. Večina anketirancev (33) je bila starih 30 let ali več, sledili so 4 posamezniki, stari med 26 in 30 let, ter le 1 oseba, stara med 19 in 25 let. Najpogostejša stopnja izobrazbe med udeleženci je bila magisterij (11), sledili so diplomska izobrazba (7) in poklicna izobrazba (6).

Rezultati ankete izpostavljajo več izzivov in potreb, ki so jih udeleženci navedli glede dostopnosti na Caminu de Santiago. Med njimi so: fizične ovire, kot so pomanjkanje klančin, dostopnih sanitarij in prilagojenih namestitvenih možnosti; omejene informacije o dostopnih poteh; potreba po osebni asistenci in podpori med romanjem; pomen finančne pomoči in dostopnih prevoznih možnosti.

Prednosti Camina de Santiago: socialne povezave in osebna rast; priložnost za spoznavanje novih ljudi in odkrivanje različnih kultur; pozitiven vpliv na samostojnost in samozavest.

Zaključek

Med našim raziskovanjem je postalo jasno, da so potovanja, udeležba na Caminu de Santiago in druge aktivnosti na prostem mogoče tudi za osebe z ovirami, če so dobro načrtovane in organizirane. Poudariti moramo pomembno vlogo osebnega asistenta ali skrbnika, ki nudi podporo med takšnimi dejavnostmi. Uspeh romanja po Caminu de Santiago je mogoče povzeti s štirimi ključnimi predlogi:

- Ozaveščanje osebe z ovirami o njenih dejanskih potrebah;
- Opolnomočenje osebe z ovirami, da sama prepozna izzive in aktivno sodeluje pri iskanju rešitev;
- Odprta komunikacija med organizatorji in osebami z invalidnostjo;
- Zagotavljanje prilagodljivosti pri načrtovanju dejavnosti ter vnaprejšnje načrtovanje, da se dejavnosti čim bolje prilagodijo potrebam mladih.

Med raziskavo smo zbrali tudi nekaj nasvetov:

- Možnost GPS koordinate v primeru nesreč. Aplikacija bi komunicirala GPS-koordinate mobilnega telefona in imela gumb za nujne primere z lokacijo GPS.
- Uporaba barv v aplikaciji glede na različne vrste poti Camino.
- Vključitev informacij v aplikacijo o razdaljah do naslednje točke z vodo, nastanitve, počivališč in podpornih točk. Ta vrsta informacij je bila ocenjena kot ključna, saj ljudje običajno načrtujejo, koliko kilometrov bodo prehodili na dan, vendar obstajajo vmesne informacije, ki jih je treba upoštevati in o katerih morajo biti udeleženci obveščeni, na primer lokacije sanitarij.

- Dodajanje razdelka, namenjenega knjigam in drugim virom zanimanja. O Caminu de Santiago obstaja obsežna bibliografija.
- Spletni forum in mreže za ponujanje nasvetov ter medsebojne podpore tistim, ki so že organizirali podobna potovanja.

Priporočila za izboljšave so predstavljena v posebnem poročilu o smernicah za podporo mladim osebam z invalidnostjo pri uspešni potovalni izkušnji. Razviti nabor priporočil bo izboljšal dostopnost Camina de Santiago. Ta priporočila bodo deljena z lokalnimi oblastmi in organizacijami ter bodo prispevala k širšim prizadevanjem za bolj vključujočo pohodniško izkušnjo.

PARTNERJI

INCASA - Vključujoči Camino de Santiago: Dostopna izkušnja za vse

